

ду на зміст цивільної дієздатності законодавець справедливо вказує, що її має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. Тож, можна сказати, що фізична особа повинна бути здатною адекватно відображати у своїй свідомості значення своїх дій та передбачати їх наслідки. Вольовий аспект дієздатності виявляється в тому, що фізична особа при здійсненні своєї цивільної дієздатності може керувати своїми діями, тобто за допомогою своєї волі робити свої дії відповідними до своїх обов'язків.

Бібліографічні посилання

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року, зі змінами станом на 02.11.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Стефанчук Р.О. Філософія права / Р.О. Стефанчук. – М. : Мысль, 2014. – 524 с.
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-х т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 832 с.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року, зі змінами станом на 10.11.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

Мороз М.В.,

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кобзар Т.С.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі актуалізується проблема охорони комерційної таємниці. Протягом останніх двадцяти років Україна тримає курс на новий шлях розвитку, стали популярними такі визначення як бізнес, конкуренція, приватна власність і інше, така тенденція свідчить про те, що економіка країни перейшла до ринкової. Внаслідок цих процесів, а також важких умов виживання підприємства на ринку, з'явилося таке поняття, як "комерційна таємниця".

На сьогодні немає усталеної думки щодо юридичної природи прав на комерційну таємницю, інституту цивільно-правової охорони цієї таємниці, шляхів удосконалення чинного законодавства у даній галузі тощо.

Цю проблему розглядали у своїх працях відомі юристи далекого і близького зарубіжжя, вітчизняні науковці: Е. Тоффлер, А. Турена, К. Коята, І. Лазарев, В. Лопатин, Б. Вербенко, Е. Брамман, Т. Полякова, В. Бритко, В. Цимбалюк, О. Орехов, М. Швець, Р. Колюжний, О. Селезньов, О. Шакірова, О. Кохановська та інші. Але внесення змін до Закону України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ „Про інформацію”, прийняття Закону України від 13.01.2011 № 2939-VI „Про доступ до публічної інформації” потребує уточнення окремих положень щодо регулювання комерційної таємниці та способів її захисту і робить цю тему актуальною.

Слід підкреслити, що питання про інформацію, яка належить до комерційної таємниці, є дискусійним, оскільки немає єдиного підходу до визначення даного терміна. В економічній та юридичній літературі часто зустрічаються суміжні з комерційною таємницею поняття, такі як "ділові секрети", "виробничі секрети", "торговельні секрети", "конфіденційна інформація". З правової точки зору комерційна таємниця є засобом захисту від недобросовісної конкуренції в рамках реалізації права на інтелектуальну власність. Це загальновизнане у світі положення слідує також зі змісту пункту VIII статті 2 Конвенції 1967 р., що засновала Всесвітню організацію інтелектуальної власності [5, с. 74].

Відповідно до ст. 505 ЦК України, комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою і нелегкодоступною для осіб, які, звичайно, мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність і була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [4].

Також комерційну таємницю можна розглядати як метод боротьби з недобросовісною конкуренцією та ринковою невизначеністю, так як кожна фірма-конкурент намагається заволодіти секретною інформацією про діяльність конкуруючого суб'єкта господарювання.

Відповідно до ст. 36 Господарського кодексу України, до комерційної таємниці відносять відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону [2].

За підрахунками американських фахівців, втрата усього 20 % інформації, яка є комерційною таємницею, призведе до руйнування фірми (організації) протягом місяця в 60 випадках зі 100. Тобто спостерігається пряма залежність між розголошенням секретної інформації і втратою конкурентоспроможності підприємства. Саме тому одним з основних завдань на підприємстві, яке прагне залишатися конкурентоспроможним, повинна бути ефективна охорона комерційної таємниці. При цьому треба мати на увазі усі можливі

способи і джерела втрати даного виду інформації. Адже не тільки конкуренти можуть навмисно полювати за конфіденційною інформацією, а й за рахунок власного недбалого ставлення до комерційної таємниці підприємство може просто її втратити, що призведе до втрат прибутку і клієнтів.

Варто назвати види правопорушень, що пов'язані з комерційною таємницею. Це чотири склади правопорушень:

- 1) неправомірне збирання комерційної таємниці;
- розголошення комерційної таємниці;
- схилення до розголошення комерційної таємниці;
- неправомірне використання комерційної таємниці.

Ці норми призначені для захисту контрактних і конфіденційних підприємницьких відносин і ґрунтуються на декількох основних положеннях: порушенні контракту або конфіденційності відносин; неналежному засобі встановлення комерційної таємниці та її розголошення; неправомірному розкритті її іншими особами. Конфіденційні відносини можуть існувати між підприємцем і його працівниками, між партнерами в підприємстві, між юридичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності і його службовими особами, а також між підприємцем та іншими комерційними і некомерційними контрагентами. Відповідно до ст. 16 Закону України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання [3].

Згідно зі ст. 19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення підприємницької діяльності без дозволу уповноваженої на те особи неправомірно отриманих відомостей, що складають відповідно до законодавства України комерційну таємницю [3].

Конституція України встановила базові правові рамки, в межах яких особа має право реалізовувати свої права на комерційну таємницю та відстоювати власні законні інтереси в забезпеченні конфіденційності інформації.

Відповідно до ч. 6 ст. 36 Господарського кодексу України, за неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, встановлену законом [1].

Відповідальність фізичних і юридичних осіб за правопорушення, що посягають на право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю, накладається відповідно до чинного господарського, цивільного, трудового, адміністративного та кримінального законодавства.

За порушення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю до винної особи може бути застосована юридична відповідальність різної галузевої приналежності.

Насамперед, за порушення законодавства про комерційну таємницю

можливе застосування цивільно-правової відповідальності. Згідно з ч. 3 ст. 162 ГК особа, яка протиправно використовує комерційну інформацію, що належить суб'єкту господарювання, зобов'язана відшкодувати завдані йому такими діями збитки відповідно до закону [1].

Якщо право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю порушено у межах укладеного договору, а саме, особою, яка одержала доступ до комерційної таємниці на підставі договору, то застосовуються цивільно-правові норми про відповідальність за порушення зобов'язань (глава 51 Цивільного кодексу України). У разі порушення цього права в позадоговірних зобов'язаннях особою, яка одержала незаконним шляхом доступ до комерційної таємниці, слід застосовувати норми про зобов'язання щодо відшкодування шкоди (глава 82 Цивільного кодексу України) [4].

На основі Цивільного кодексу України повинні встановлюватися підстави відповідальності, її розміри, відповідальність за шкоду, завдану працівниками, а також вирішуватися інші питання цивільно-правової відповідальності за порушення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю.

Цивільно-правова відповідальність не є єдиним видом юридичної відповідальності, що може застосовуватися за порушення законодавства про комерційну таємницю. Не виключене застосування за ці порушення дисциплінарної і матеріальної відповідальності, передбаченої Кодексом законів про працю України [1].

Отже, із зазначеного можна дійти висновку, що комерційна таємниця – це результат інтелектуальної діяльності у вигляді інформації, яка є секретною, тобто не є загальновідомою і легкодоступною для осіб, які оперують відповідною інформацією, що має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих суб'єктом права на цю інформацію. За неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, у встановленому законом порядку.

Слід підкреслити, що комерційна таємниця підлягає ретельній охороні як з боку підприємства, так і з боку її працівників. Питання охорони комерційної таємниці вимагає детального розгляду в подальших дослідженнях.

Бібліографічні посилання

1. Господарське право України : навч. посібник / за заг. ред. проф. Н.О. Саніахметової. – Х. : Одісей, 2005. – 163 с.
2. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – 07 червня. – № 237/96.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // ВВР України. – 2003. – № 40–46. – Ст. 356.
5. Яременко О.І. Інформаційні відносини як предмет цивільно-правового регулювання. Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики / О.І. Яременко. – Х., 2004. – С. 447.